

Hva skjedde i kirka i Trondheim?

ÅRSRAPPORT 2019

Kirkelig fellesråd
i Trondheim

Innhold

Takk for meg – ved leder av Kirkelig fellesråd	3
Slutten på noe er starten på fortsettelsen - ved Kirkevergen	4
Om virksomheten	6
Fremtidstro og sterkere fellesskap vil prege Kirken i Trondheim!	9
Tro, kultur og samfunn	12
Gravplassforvaltningen	24
Bygg og eiendom	29
Organisasjon – satsingsområder, ansatte og årsverk	31
Økonomi og økonomisk resultat	33
Representanter i Kirkelig fellesråd	34

Kirkelig fellesråd i Trondheim har servicekontor i Munkegata 6

Tlf. 994 36 000

Kirkeverge Kjell Inge Nordgård har kontor samme sted

Postadresse:

Kirkelig fellesråd i Trondheim

Postboks 2300 Torgarden

7004 Trondheim

E-postadresse: post.trondheim@kirken.no

Hjemmeside: www.kirken.no/trondheim

Årsrapporten 2019

Ansvarlig redaktør: Kjell Inge Nordgård

Redaksjon: Yngvil Bjellaanes

Korrektur: Rannveig Naustvoll

Grafisk produksjon: BK Trykkpartner AS

Bilde på forsiden: Charlottenlund gravlund. Foto: Kjetil Aa

Bilde på siste side: Charlottenlund gravlund. Foto: Kjetil Aa

Takk for meg

Alt har sin tid, sier Forkynneren.

Og jeg har hatt min tid som leder i Kirkelig fellesråd. Fra årsskiftet har et nytt råd overtatt, og en ny leder har tatt ansvaret. Den nye lederen, Jan Olav, har jeg hatt gleden av å arbeide sammen med i hele min lederperiode, og jeg tror knapt dere kan få en bedre person til å takle de utfordringene kirken i Trondheim og det nye fellesrådet står overfor.

Den perioden jeg fikk lov å ha ansvaret for, var en tid med mange og interessante utfordringer.

Prosessen med ny soknestruktur var kanskje den mest gjennomgripende enkeltsaken, som engasjerte både følelser og til dels skarpe diskusjoner. Potensialet og viktigheten av slik nytenkning ble imidlertid illustrert under den pågående koronakrisen, gjennom nye Nidelven menighets bruk av forskjellige kirkerom til internett-overførte gudstjenester.

Vi hadde også en viktig kirkelig prosess i forbindelse med kommunesammenslåingen, hvor Klæbu og Trondheim fra og med årsskiftet ble sammenslått som ett fellesråd.

På vår vakt ble det laget en ny mål- og strategiplan, det ble etablert et kirkelig dialogsentor, vi fikk være med å markere minnesmerket for krigsofrene nordfra, og det ble slutført flere gravplassprosjekter, hvor det har vanket betydelig anerkjennelse fra arkitekturfaglig hold. Byggforvaltning, verdisikring, verneplan for gravplasser, og starten på prosjektet Ny Charlottenlund kirke bør også nevnes som noen av de sakene det nye rådet har fått med seg sammen med stafettpinnen.

For meg er det tiden for å si takk.

Takk for tilliten i fire år. Takk til rådsmedlemmene for innsats, fellesskap, gode og konstruktive diskusjoner. Takk for jobben med å lese saksdokumenter og offentlige høringsforslag side opp og side ned. Takk for alle timene som har gått med i diverse styrever og utvalg – verv og oppgaver som ikke alltid er godt

Svein Willy Danielsen,
leder av Kirkelig Fellesråd

Foto: Arne Lauvås

synlige, men som er uvurderlige for at Fellesrådet skal kunne ivareta sine funksjoner i samfunnet.

Og ikke minst: Takk til Kjell Inge og hans stab – vi har nok en av de faglig dyktigste og best organiserte og ledede fellestråd-staber i landet. Med en høy initiativprofil, faglig oversikt og ansvarsbevissthet overfor de oppgavene vi sammen har hatt ansvaret for. Vi hadde i hele perioden en god og solid økonomi, takket være kombinasjonen av god styring og godt politisk arbeid.

Tre kontrapunkter til ettertanke i det videre arbeidet:

Tradisjon og forandring

Vi skal som kirke leve i en tusenårig tradisjon, men samtidig være åpne for forandringer i samfunnsstruktur og egen organisering

Toleranse og dedikering

Vi skal vise toleranse, men samtidig være klar på våre grunnleggende verdier

Mangfold og enhet

Vi skal ha plass til mangfoldet, men samtidig være bevisst kirkens og troens enhet

Til slutt ønsker jeg både ansatte og det nye rådet Guds rike velsignelse over arbeidet i årene som kommer.

Slutten på noe er starten på fortsettelsen!

I det konstituerende møte i Kirkelig fellesråd i Trondheim i desember 2019 ble Tore Steen og Helene Kjeka Broen – som har delt på lederperioden i Klæbu –, Siv Mari Forsmark som har ledet Kirkelig fellesnemnd for sammenslåingen av Trondheim og Klæbu, samt Svein Willy Danielsen, som har ledet Kirkelig fellesråd i Trondheim, alle takket av for sin innsats gjennom flere år.

Kirkeverge Kjell Inge Nordgård

Foto: Kristian Svardal

Dette markerte avslutningen på flere organisatoriske prosesser som har krevd fokus og ressurs over år både fra administrativ ledelse og folkevalgte for å lykkes. Klæbu gikk fra nyttår fra å være et selvstendig ett-sokns fellesråd til å bli ett av mange sokn i Trondheim. Fellesnemnda har ledet arbeidet med utvikling av fellesløsninger mellom fellesrådene slik at fusjonen gikk knirkefritt. Samtidig har 20 sokn i Trondheim blitt til 15 gjennom omfattende soknesammenslåinger realisert ved kirkevalget i 2019. Nytt fellesråd består nå av 16 soknerepresentanter i tillegg til en representant fra Nidaros biskop og en fra Trondheim kommune. Valgt til ny leder og nestleder ble henholdsvis Jan Olav Straume (Bakklandet og Lademoen sokn) og Ivar Selmer-Olsen (Sverresborg sokn).

Mer symbolsk representerte også møtet slutten på et intenst år med tilrettelegging av ny lederstruktur og endringer i ansvars- og oppgaveplassering mellom avdelinger etter sokne- og kommunesammenslåingene. Ny plassering av ansvar gir bedre sammenheng i oppgaveløsningen og legger bedre til rette for de digitale prosesser som vil komme.

Mål- og strategiplan for en ny fireårsperiode ble etter lang tids arbeid og involvering vedtatt på nyåret 2019. Grønn satsing, digitalisering og kommunika-

sjon er områder vi skal fokusere på i tillegg til støtte og utvikling av menighetslivet i byen.

Årsrapporten presenterer noen miljøtiltak som er i gang, spesielt på gravplassområdet, men også innen transport. Jeg har også sterk tro på at den digitale satsingen vil redusere reisebehovet i stor grad, spesielt knyttet til møtevirksomhet. Vi har fått en bratt læring på digitale møter under koronapandemien vinteren 2020, og det er nok en møteform som er kommet for å bli.

Det fusjonerte Ranheim og Charlottenlund sokn har valgt grønt miljø som et viktig kompetanse- og utviklingsområde for det nye storsoknet. Når det også i løpet av 2019 ble bestemt at det skal bygges en nye kirke på Stokkbekken, til erstatning for dagens Charlottenlund kirke, så håper i alle fall jeg at det grønne fokuset vil prege planarbeidet med den nye kirken. Det kan gi betydelig læring innen energiøkonomisering til bruk på øvrige kirkebygg i byen.

Vi har også gått nye veier i markedsføring av kirkelige handlinger. En dåpsvideo gikk som forfilm på trondheimskinoene de tre første månedene i 2019 i tillegg til regelmessig annonsering i Adresseavisen.

Det har gitt en betydelig økt trafikk på nettsidene våre og økt påmelding til dåp. Vi ser også en gledelig – om enn overraskende – økning i påmeldingen til å gifte seg i kirka i samme periode som dåpsvideoen gikk på kino!

Det gleder meg at vi innen flere områder søker samarbeid med forsknings- og utdanningsmiljøene i Sintef og på NTNU. Det betyr at vi har mot og kapasitet til nyskaping av både kunnskap og løsninger. Gravplass og Bygg- og eiendomsavdelingen har over tid hatt kontakt med Sintef angående optimalisering av jordforhold på gravplassene. Det ser også ut til at nye Nidelven sokn ønsker å skape innovative løsninger for U-kirke på Tempe etter Kommune 3.0-modell. Det knytter oss og soknet opp til forskningsmiljøer, sannsynligvis på NTNU. Det bør etter mitt syn tenkes i samme baner når gode enøknløsninger skal utredes for nye Charlottenlund kirke.

Vi har startet en utredning og kartlegging av kulturminner og kulturuttrykk på gravplassene som skal danne grunnlag for en verneplan for gravplassene. Forslag til en slik verneplan skal legges frem for fellelsrådet høsten 2020. Det er mange bevaringsverdige elementer på gravplassene, det være seg utforming av selve gravplassen, forstøtningsmurer, utsmykninger og ikke minst gravstøtter, som er kulturhistorisk interessante og bør bevares uavhengig av festeforhold for den enkelte grav. Kartleggingen er en viktig kompetansetilførsel for å forstå den kulturhistoriske verdien, samtidig som en verneplan vil sikre at disse verdiene ikke går tapt. Den siste store gravplassutbyggingen for flere år fremover – byggingen av Charlottenlund gravlund – ble ferdig i september 2019. Nok et praktfullt gravplassanlegg med parkmessig standard kan med det åpnes våren 2020.

Gravplasskapasiteten for den østlige delen av byen har vært kritisk lenge. Med åpningen av Charlottenlund gravlund vil vi ha tilgang på ledige gravplasser i dette byområdet i mange år fremover.

Kirkelig fellelsråd i Trondheim har vært fremtidsrettet og innovativt i utviklingen av gravplassarkitektur i landet. Vi har hatt en kritisk arealsituasjon for gravplassene. Derfor er det gjennomført mange store byggeprosjekter de siste 10 årene, noe som har gitt oss en god kompetanse på feltet. Gravplassene er blitt viktige og flotte parkanlegg i byen som ivaretar behov innen park- og grøntstrukturen i byen, i tillegg til å være en gravplass. Vi vil fortsatt bygge nye gravplasser, men de store utbyggingsprosjektene vil avsluttes for en tid når Charlottenlund gravlund står ferdig høsten 2019. De store investeringene som er gjort skal også ivaretas og pleies i daglig drift. Byggingen av Havstein kirkegård har tidligere blitt hedret med byggeskikkpris fra Trondheim kommune. I 2018 fikk kirkegården en ny hederspris «Årets grønne park 2018» utdelt av Norske Anleggsgartnere – miljø og landskapsentreprenører (NAML). Et viktig grunnlag for prisen er det høye faglige nivået for skjøtsel og drift. En flott og fortjent heder til driftsavdelingen for gravplassene, som har stadig større og mer avanserte grøntanlegg å forvalte.

Årsmeldingen inneholder en serie bilder fra Charlottenlund gravlund. Minnelunder synes å være et tidsriktig gravplasstilbud for befolkningen og etterspørres i stor grad. Minnelundene er nok et vesentlig bidrag til at kremasjonsprosenten i Trondheim øker ganske raskt, etter å ha stått stille på 60 % i mange år.

Den norske kirke i Trondheim er organisert i 20 grunnenheter, sokn, hvor medlemmene bor. Hvert sokn er representert gjennom to folkevalgte organer, menighetsrådet i det lokale sokn og Kirkelig fellestråd i Trondheim (KfIT). Rådene har gjennom Kirkeloven et selvstendig ansvar på vegne av soknet og kirkens medlemmer.

Fellestrådet forvalter alle kirkebygg og gravplassanlegg, drifter lokale preste- og menighetskontor, er arbeidsgiver for alle kirkelige ansatte unntatt prestene og har ansvar for å utarbeide overordnede mål og planer for den kirkelige aktivitet i kommunen. KfIT har følgende hovedmål innen fire nøkkelområder for virksomheten:

• Tro, kultur og samfunn:

Kirkelig fellestråd skal forvalte lovpålagte oppgaver og satsingsområdene trosopplæring og diakoni, slik at kirken er til stede der folk lever og bor.

• Kirkegårder/gravlunder:

Alle kirkegårder/gravlunder skal opparbeides med parkmessig standard og være universelt tilrettelagt, og alle nye kirkegårder/gravlunder skal i tillegg tilrettelegges for ulike trosretninger/livssyn.

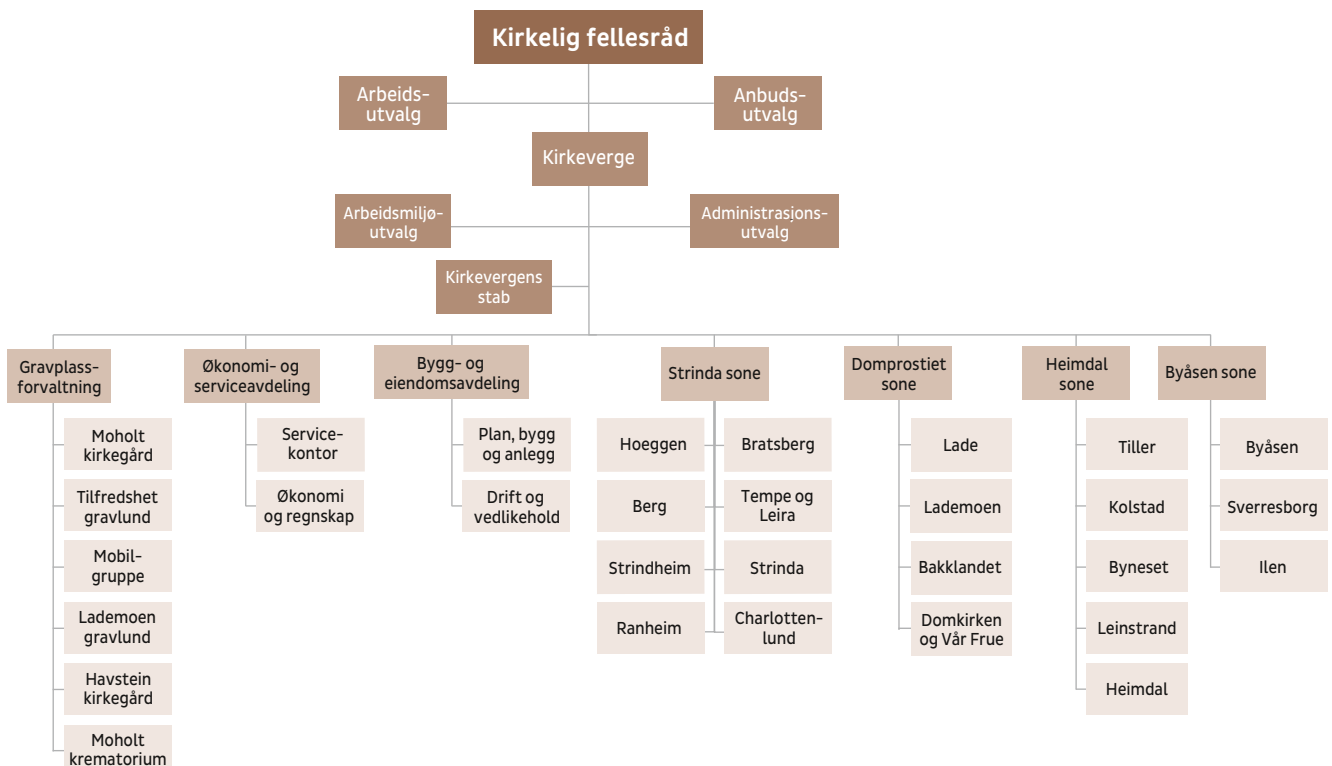
• Bygg og eiendom:

Kirkelig fellestråd skal forvalte bygg og anlegg slik at menighetene har tjenlige og universelt tilrettelagte bygg for kirkelige handlinger og annen kirkelig virksomhet. Kirkelig fellestråd forvalter bygg og anlegg på vegne av soknene slik at verdier ivaretas og ikke forringes.

• Organisasjon:

Kirkelig fellestråd i Trondheim skal ha en målrettet og økonomisk effektiv organisasjon og ansatte med høy kompetanse og faglig integritet. KfIT skal kvalitetssikre arbeidsprosessene sine og jobbe systematisk med kontinuerlig forbedring av leveranser og tjenester.

Organisasjon:

KfiTs hovedansvars- og arbeidsoppgaver:

- Overordna mål og planer for den kirkelige aktivitet i byen
- Arbeidsgiveransvar
- Tilrettelegging og deltakelse i kirkelige handlinger
- Gravferdsvirksomhet
- Drift og forvaltning av kirkegårder/gravlunder
- Bygg- og eiendomsforvaltning
- Rehabilitering og utbygging
- Økonomistyring og regnskap
- Personalledelse og personalforvaltning

Kirkelig aktivitet

Våre oversikter viser at det er et rikt gudstjenestetilbud i byen. Det er relativt stor oppslutning om gudstjenestene med i gjennomsnitt opp mot 80 deltakere pr. gudstjeneste. Antall kulturelle tiltak i kirkene, så som konserter og kulturarrangement, går litt opp og ned mellom år, men sett over tid relativt stabilt. Det samme gjelder for deltakelsen på slike arrangementer. Sammenlignet med 2018 har det vært litt flere arrangementer, mens samlet deltakelse har vært litt lavere enn året før. Registrerte

dåpshandlinger for 2019 har økt etter flere år med nedgang. Kanskje har et markedsføringsprosjekt med systematisk annonsering i Adresseavisen og tilrettelagt videofilm som kinoreklame i årets tre første måneder hatt effekt. Det samme er tilfelle for vigslar. Antall registrerte frivillige fikk en dropp i 2019 etter en hyggelig økning i 2018. Her er vi ganske sikker på at det er potensiale for langt flere. Antall begravelser og bisettelser ligger på nivået vi har hatt i de siste årene.

Kirkelig aktivitet	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Deltakere i gudstjenester	215 631	177 256	180 390	177 565	179 209	176 769	170145	173627
Antall gudstjenester	1 817	2 112	2 074	2 118	2 214	2 196	2 204	2215
Dåpshandlinger	1 253	1 218	1 204	1 131	1 226	915	909	1060
Konfirmerte	1 292	1 207	1 134	1 151	1 162	1 063	1085	1046
Vigslar	232	223	198	221	262	188	181	196
Begravelser og bisettelser	886	872	942	965	944	976	934	897
Deltakere i konserter/ musikkandakter og andre kulturarrangement	120 337	79 569	116 530	90 181	93 832	103 606	97665	96586
Antall konserter og musikk- andakter/kulturarr.	408/144	395/131	397/135	428/108	441/80	494/136	404/214	439/203
Antall kor	37	39	37	36	38	39	31	32
Kor medlemmer	1 059	1 211	1 060	986	997	1 285	839	821
Frivillige	2 697	1 846	1 891	1 852	2 100	2 056	2352	1906

Medlemsutvikling

Antall innbyggere i Trondheim kommune fortsetter å vokse med nærmere 3000 nye innbyggere hvert år. Antall medlemmer i Den norske kirke i Trondheim har hatt sprangvise nedturer de siste årene. I 2019 hadde vi 621 færre medlemmer enn i 2018. Med en raskt økende befolkning, synker likevel medlemsandelen av befolkningen med 1,3 prosent.

Det kan i stor grad skyldes at nye innbyggere kommer fra andre kulturer og da tilhører andre trossamfunn. Det positive er at dåpsprosenten økte i 2019, så det ser ut til at dåpskampanjen (som omtales senere i årsrapporten) har hatt positiv effekt på Trondheims befolkning.

Medlemsutvikling i Trondheim:	Innbyggere	Medlemmer	Befolkningsandel som er medlem i DNK
2011	176 083	136 582	77,6 %
2012	179 038	136 977	76,5 %
2013	181 559	133 142	73,3 %
2014	185 190	133 749	72,2 %
2015	187 321	131 196	70,0 %
2016	190 476	129 732	68,1 %
2017	193 432	129 678	67,0 %
2018	196 075	129 629	66,1 %
2019	198 963	129 008	64,8 %
Endring 2018-2019	+ 2888	- 621	- 1,3 %-poeng
Endring 2011-2019	+ 22 880	- 7574	- 12,8 %-poeng

Fremtidstro og sterkere fellesskap vil prege Kirken i Trondheim!

Vår avholdte kong Harald 5. har sagt mye fint, blant annet dette: «Summen av enkeltmenneskers livskraft er samfunnets levedyktighet.» Dette kan vi uten tvil også overføre til Kirken i Trondheim. De utallige frivillige, hele prestelinjen, alle fellesrådsansatte og folkevalgte i styrer og råd. Sammen har vi energi, lyst og kompetanse til å stå på for at vi skal gjøre en positiv forskjell i livene til de som bor i Trondheim!

Sist september var det kirkevalg. Nytt kirkelig fellesråd ble konstituert 18. desember. Et flertall av de som satt i fellesrådet i forrige periode ble avløst av nye representanter. All honnør til de «gamle» for mer enn vel utført jobb, og hjertelig velkommen til dere nye!

Ved årets begynnelse kom også fire nye sokn i virksomhet. Charlottenlund sokn og Ranheim sokn ble til Ranheim og Charlottenlund sokn. Lademoen sokn og Bakklandet sokn ble til Bakklandet og Lademoen sokn. Tempe og Leira sokn, Hoeggen sokn og Bratsberg sokn ble til Nidelven sokn. Byneset sokn og Leinstrand sokn, ble til Byneset og Leinstrand sokn. Som en direkte konsekvens av soknesammenlåingene ble representasjonen i fellesrådet redusert fra 20 til 15 menighetsrepresentanter.

En helt klar styrke i arbeidet med soknestructureringene har vært enstemmighet i alle vedtak i Kirkelig fellesråd. Kirkevergen og dennes administrasjon har også levert høy kvalitet i saksbehandling og prosess-støtte. Spesiell honnør gis til de involverte staber, prester og menighetsråd.

Kirkelig fellesråd har en 4-årig Mål- og strategiplan, som gjelder t.o.m. 2021.

Nevnte plan har følgende Visjon: «Den norske kirke i Trondheim skal være en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke.». Samme plan har som Overordnet mål: «Kirkelig fellesråd i Trondheim (KfT) skal styrke menighetene i Trondheim i arbeidet med å virkeliggjøre visjonen.»

Soknet og menighetsrådet er den 2000-årige bunnplanken i kirken. De to arbeidslinjene ligger i bispedømmet og fellesrådet. Kirken har

med det tre aktørsystemer med hver sine rettigheter og plikter. Utenforstående kan lett undre på om dette ikke er konfliktskapende. Som leder i Kirkelig fellesråd vil jeg hevde det rake motsatte. Denne trekanten har et enormt potensial for å nå våre felles mål. Det vil jeg arbeide hardt for, med overbevisning om at vi sammen lykkes!

Et overordentlig viktig delmål i fellesrådets plan er å styrke søkningen til gudstjenestene. For 2020 vil dette være svært utfordrende. I skrivende stund er det ingen gudstjenester grunnet Coronautbruddet. Vi håper, men vet ikke om det blir gudstjenester i 2020.

Men en ting er sikkert – Kirken tåler pandemier. Alle de som fikk honnør ovenfor vil helt sikkert sørge for Kirken på mange forskjellige vis møter folk, og er til stede i folks liv som før. Mange spennende tiltak og stor kreativitet har allerede vært virksom rundt omkring i menighetene. Lystening på kirketrappa med orgelmusikk ut igjennom den åpne kirkedøra – bare for å nevne noe.

I Matt. 7,24-25 kan vi lese: «Hver den som hører disse mine ord og gjør det de sier, ligner en klok mann som bygde huset sitt på fjell. Regnet styrtet, elvene flommet, og vindene blåste og slo mot huset. Men det falt ikke, for det var bygd på fjell.»

Kirken er bygget på fjell – det må vi aldri glemme. Kirkelig fellesråd i Trondheim har et mantra; Sammen om. Dette skal vi virkelig leve opp til fremover. Alle sammen!

Jan Olav Straume
Foto: Yngvil Bjellanes

Dåpskampanje

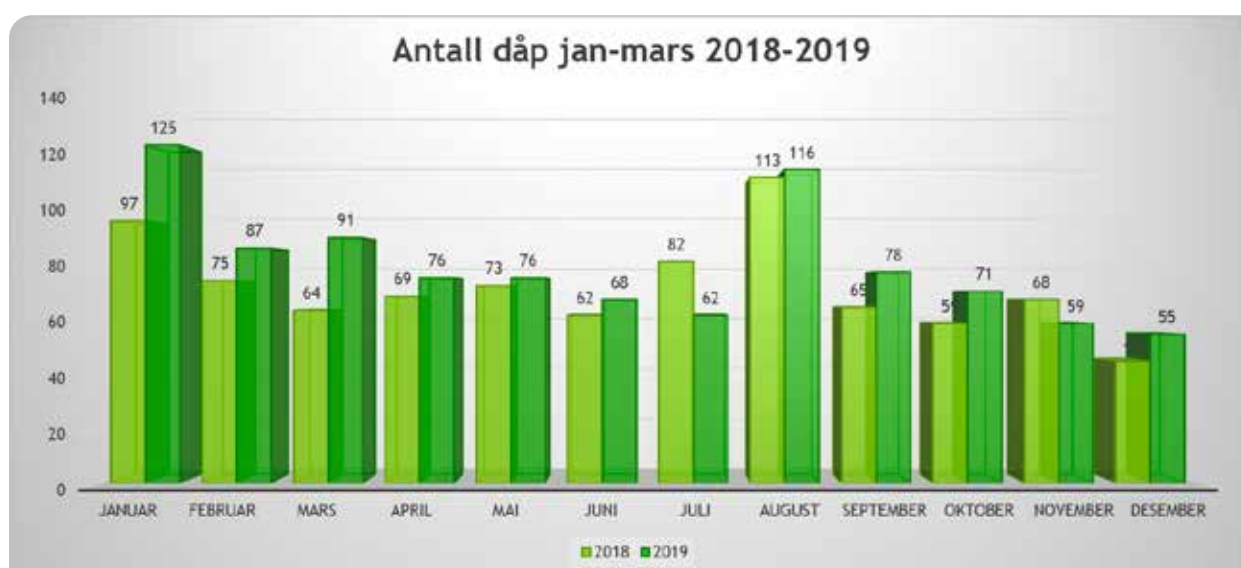
Dåp er en av kirkas aller viktigste kjerneområder, og i 2019 bestemte vi oss for å satse på markedsføring av dåpen. De tre første månedene kjørte vi i gang med en dåpskampanje for å nå ut til Trondheims befolkning med et viktig budskap: Dåpen er for alle! Vi hadde digital annonsering i Adressa i tillegg til papir, samtidig som det snurret en dåpsfilm på 30 sekunder foran alle barne- og familiefilmer på Trondheim kino, og vi oppdaterte nettsidene våre med film og nye tekster. Og ser vi på tallene, ser det ut til at dåpskampanjen har hatt positiv effekt med å nå ut til vår hovedmålgruppe: Barneforeldre.

I 2019 ser vi av tallene at dåpsandelen økt, noe som er svært gledelig. Men ikke nok med det, antall vigslar har også økt, så kan det tenkes at dåpskampanjen har hatt effekt også her? Det at kirka i Trondheim i tre måneder var synlig i flere kanaler gjennom dåpskampanjen, kan det også hatt positiv effekt for vigslar? Vi ser i hvert fall av tallene at det også er en markant økning i antall vigslar i 2019 sammenlignet med 2018.

Trafikktall fra Adressa viser at vi den første helga av dåpskampanjen hadde hele 581 klikk inn til våre nettsider, noe som er svært høye tall, opplyste Adressa.

Dåpsattsingen i 2019 var noe både Kirkelig felleståd og Bispedømmerådet sto sammen om, og satsningen på kommunikasjon og markedsføring rundt dåpen ble gjort på en helt ny måte enn tidligere år.

Kirkevalget

Kirkevalget 2019 var den 9. september. Forhåndsvalget pågikk fire uker i forkant av valgdagen, og det var pålegg om alltid å ha to personer til stede. Det viste seg å være utfordrende med en så omfattende bemanning på dagtid over så lang tid. Dette gjorde at flere menigheter hadde begrenset mulighet til å ta imot forhåndsstemmer.

Det var ønskelig å ha forhåndsstemming ved Trondheim folkebibliotek – Hovedbiblioteket, men dette fikk vi ikke tillatelse fra bibliotekets ledelse til å gjennomføre. Det ble derfor etablert forhåndsstemming ved Servicekontoret i Munkegata 6.

Kirkelig fellesråd i Trondheim fikk tildelt kr 822 648 kroner fra Kirkerådet til dekning av utgifter i forbindelse med gjennomføring av kirkevalget i 2019. Helt siden dagens ordning med gjennomføring av kirkevalget på samme sted som kommune- og fylkestingsvalg ble innført, har midler tildelt for dekning av kostnader i forbindelse med valget blitt forvaltet gjennom kirkevergen og ikke fordelt til menighetene. Dette har hatt sammenheng

Foto: © Kirkerådet

med den tilretteleggingen kirkevergen har gjort på vegne av menighetsrådene.

Vi har over flere valg investert i nødvendig utstyr, så som urner, stempler og valgavlukker som er kostbare investeringer som vi har måttet kjøpe inn litt etter litt. I forbindelse med valget i år var nye valgavlukker prioritert.

Kirkelig dialogsenters

Dialogsenteret er organisert som en selvstendig forening med tre stiftere: Nidaros bispedømmeråd, Kirkelig fellesråd i Trondheim og stiftelsen Areopagos. Senteret har som visjon: *Trondheim – en livssynsåpen by der religiøst mangfold blir verdsatt og synliggjort.*

Kirkelig dialogsenters Trondheim har som formål å skape møteplasser, aktiviteter og prosesser for dialog og samhandling mellom tros- og livssynssamfunn i Trondheim. Senteret går inn i religionsmøter med en forpliktelse om likeverd og med basis i en kristen

kontemplativ, diakonal og solidarisk praksis.

Dialogsenteret skal bidra til å utvikle en folkelig forankret tros- og livssynsdialog, og arbeide for å forsterke dialogen mellom kirke og samfunn. Samtidig vil det være et ressurs- og kompetansesenter innen tros- og livssynsfeltet i Trondheim preget av kunnskap og konstruktiv religionskritikk, først og fremst innen Den norske kirkes menigheter og virksomhetsområder.

Les mer om Kirkelig dialogsenters på
<https://kirkeligdialogsenters.no/>

Dag Aakre er leder av Kirkelig dialogsenters Trondheim. Her sammen med datteren Silje. Foto: privat

Babysang på bispevisitasen i Ilen og Sverresborg

Mens senioren drakk kaffe i ene enden av kirkerommet, var det full babysang i den andre. Biskop Herborg fikk være med på begge deler.

Kombinasjonen mellom mandagskafé og babysang er en slager i Sverresborg kirkesenter i Trondheim. Mennesker som av ulike grunner er hjemme på dagtid

får et møtested her. Flere generasjoner er samlet, og barnesangene akkompagneres av lifflig nystektvaffel-duft.

Det ble da også et naturlig stoppested under bispevisitasen i Ilen og Sverresborg – og biskop Herborg fikk delta sammen med både ung og gammel.

Babysangen på Sverresborg kirkesenter har blitt et populært tilbud i lokalmiljøet. Under visitasen fikk biskop Herborg delta i sangen. Alle foto: Aud Kristin Saltvik Aasen

– Kirkesenteret her på Sverresborg har blitt en viktig møteplass for unge og gamle. Menigheten har en visjon om å være «Nær og hellig», her kommer

den tydelig til syne. Rundt kafébordene skapes gode fellesskap, på babysangen opplever vi hellige øyeblikk, sier biskop Herborg.

Møtet med de ansatte i menighetene er en viktig del av biskopens visitas. Så også under visitasen i Ilen og Sverresborg. Bak fra venstre: Lasse Lossius, Martha Garborg Bergslid, Silje Kristin Meisal, Hans Kristian Solbu, Ingrid Smalås, Ingvild Yrke og David Scott Hamnes. Foran fra venstre: Torill Godø, April Maja Almaas, Aud Singstad, Merete Thalberg, biskop Herborg Finnset og prost Nils Åge Aune.

Svarte på spørsmål

Under de første dagene på denne bispevisitasen, har biskopen fått møte både menighetsstaber, frivillige og folkevalgte - og hun har fått et innblikk i nærmiljøet i de to bydelene rett vest for Trondheim sentrum.

I møte med 7. trinn på Ila skole snakket biskop Herborg om hvordan Bibelen forteller om hvem som

skapte verden, mens vitenskapen søker å finne svar på hvordan jorda ble skapt.

Interesserte skoleelever hadde mange spørsmål til biskopen. Og biskopen ville gjerne høre fra elevene hvordan det er å være barn/ungdom i Trondheim. Dette har hun satt som en hovedambisjon for sin bispevisitas denne gangen; å ha fokus på barn og ungdoms oppvekstvilkår i bydelene.

Under møtet mellom biskop Herborg og elevene på Ila skole gikk spørsmål og svar begge veier.

Diakonalt arbeid i menighetene

Sorgarbeid

Når man opplever dødsfall i nære relasjoner, kan det være godt å ha noen å snakke med om det som har skjedd og reaksjonene man kjenner på. Alle menighetene i Trondheim inviterer til samtalegrupper for å bearbeide tap og sorg i nære relasjoner. Sorggruppene arrangeres som samtalegrupper i regi av kirken. Hensikten er at deltakerne skal kunne dele sin sorg og lytte til hverandre, og på den måten være til gjensidig hjelp og støtte.

Gruppene er åpne for alle, uansett verdi- og livssyn. Dersom det er grunnlag for flere grupper, samordnes de ulike gruppene, slik at man kan finne den gruppen som passer best. Høsten 2019 var det rundt 40 personer som tok kontakt for å bli med i

sorggruppe. Det er to ledere, diakon og/eller prest. I 2019 har det også vært en gruppe for barn.

I 2019 var flere av Trondheims kirker åpne allehelgensdag for lystenning og samtaler og da det ble invitert til temakveld om sorg i Vår Frue kirke, møtte rundt 100 personer opp denne kvelden. Temakvelden om sorg arrangeres hver høst.

Frivillighet

De fleste diakonale arrangementene hadde ikke vært mulig å gjennomføre uten frivillig innsats. Flere menigheter har et diakonutvalg som har et spesielt ansvar for det diakonale arbeidet.

Diakoner/diakonimedarbeidere er med på å lede de frivillige medarbeiderne og har ansvar for oppføl-

ging av frivillige knyttet til diakonale tiltak. Noen menigheter tilbyr også kurs for frivillige. Til sammen er det flere hundre frivillige knyttet til det diakonale arbeidet i Trondheim og Klæbu.

Diakoner/diakonimedarbeidere er medvirkende

innenfor trosopplæring, gudstjenestefeiring, konfirmantarbeid og mye annet. Diakonen er også sterkt involvert i arbeidet i Barnas katedral i Lademoen, som er tilbud til barn og unge i hele byen.

Feiret fem år med nye Steinmeyerorgelet

Søndag 18. mai 2019 var det fem år siden restaureringen av det 40 tonn tunge Steinmeyerorgelet i Nidarosdomen var ferdig.

Domkantor Petra Bjørkhaug har opplevd orgelet før og etter restaureringen. Tiden før restaureringen var krevende.

– Vi måtte hele tiden dekke over tekniske feil ved orgelet, slik at det ikke ble pinlig for de som kom til gudstjeneste i kirken, eller for brudepar som skulle vies, forteller Bjørkhaug.

Hun opplevde et «nytt liv» når det gjaldt bruken av orgelet etter restaureringen.

– Steinmeyerorgelet er jo det mest høyteknologiske man kan betjene på et orgel. Ikke minst er klangen så mye bedre, peker Bjørkhaug på.

Magne Harry Draagen ble innsatt som domkantor like før restaureringen var ferdig. Natten før sin egen innsettelse, øvde han for første gang øve på det ny-restaurerte orgelet.

– Jeg opplevde en barnlig glede, som om det var julaften og jeg var fem år, smiler Draagen.

Noe av det han synes er mest fascinerende med Steinmeyerorgelet er at han lettere kan gjenskape den musikken komponisten har sett for seg.

– Størrelsen på orgelet gjør at vi kan realisere store deler av orgellitteraturen, peker Draagen på.

Som et symfoniorkester

Med restaureringen ble spillepulten flyttet ned på gulvet.

– At publikum kan se oss, har nok også vært med på å øke interessen for orgelkonsertene, mener Bjørkhaug.

Domkantor Karen Haugom Larsen er dirigent for flere av korene i Nidarosdomen.

– Med Steinmeyerorgelet er det som å ha et helt symfoniorkester å spille med. Organisten velger hvilket instrument som skal spille, slik at det klinger bra sammen med koret. Magne og Petra har gjort et

Fem år med Steinmeyerorgelet: Fra venstre domkantor Karen Haugom Olsen, Magne Harry Draagen og Petra Bjørkhaug. Foto: Karina Lein

kjemppearbeid for å lære orgelet å kjenne. Det nyter jeg som dirigent godt av, understreker Haugom Olsen.

– De første fem årene har vi arbeidet for å øke forståelsen og interessen for orgelmusikk, få folk

flest i byen til å verdsette det. Samtidig er det en enorm interesse utenfor landets grenser for å få spille på Steinmeyerorgelet i Nidarosdomen, peker Draagen på.

Orgelklubben Ludvig

Orgelklubben Ludvigs hovedformål er å skape et barnevennlig miljø for å spille orgel i området, å løse opp forestillinger om orgelmusikken og organister, og å inspirere flere til å bli nysgjerrige på instrumentet. De 18 elevene som utgjør klubben idag får undervisning gjennom Trondheim kommunale kulturskole og de undervises av David Scott Hamnes i Ilen kirke

Orgelklubben Ludvig møtes som klubb minst seks ganger i året:

– Vi gjør det som de fleste orgelskoler i Skandinavia, og har mestermøter, konserter, seminarer, orgelsafarier og badelandturer, sier Hamnes som har undervist orgel for barn og unge siden før han emigrerte fra Australia i 1994.

Klubben arrangerte seks helgesamlinger i 2019.

Orgelklubben Ludvig fra Sakshaug kirke på Inderøya med det nye Torkildsenorgelet i bakgrunnen.

Bakerst fra venstre: Lynn-Vanessa Komba, Bjørn Viktor Bratsberg, Eivind Stai Skjesol.

Foran fra venstre: Kristine Herstad, Siri-Lill Søraas, Magne Guttvik, Ask Hovstein Erikstad og Ivar Elias

Moneta-Bosoni. Foto: David Scott Hamnes

Samlinger har blitt arrangert av klubben, og sammen med andre orgelklubber i Norge. Klubben har fått besøk av orgelklubbene i Steinkjer og Inderøy. Samlingene ga utvidet muligheter til samspill, sosiale tiltak, forberedelser til konserter og gudstjenester og gruppeundervisning med innleide pedagoger. Klubben deltok ellers på flere nasjonale samlinger: Bodø International Organ Festival 2019, Pilegrim i Orgelsko, Norsk orgelfestival i Stavanger, og holdt en orgeldag i Nidaros domkirke i slutten av august. I september ble det overnattingstur til Inderøy og det nye orgelet i Sakshaug kirke. Ellers har klubben deltatt på Kulturskolefesten i Trondheim, samt ved 20 gudstjenester i Ilen kirke.

I 2019 ble det laget en film om klubben, som skal brukes bredt som profileringstiltak. Klubben har gjennom fellesrådet fått finansiert midler til innkjøp av orgelsko for alle elever, og for å til-

rettelegge forhøyende pedalklosser for barna.

Ilen kirkes orgel ble restaurert i 2018–2019 og fremstår som et praktfullt orgel, godt egnet til undervisning og inspirasjon. Kirken huser også et øvingsorgel samt et stage piano til øving. Noe arbeid gjenstår i tårnrommet for å tilrettelegge en sitteplass for elever, slik at de kan forberede oppgaver til undervisning i ventetiden.

Klubben har både kontinuerlig og prosjektbaserte tiltak.

– Mange av klubbens arbeidsmetoder har stor overføringsverdi for alle som driver med kirkelig undervisningsarbeid. Disse inkluderer måten vi samler ulike aldergrupper, hvordan vi deler erfaringer på tvers av landet og bidrar med nye metoder, hvordan vi deltar i forskningsgrupper og hvordan vi lager og sprer undervisningsmaterialer, sier Hamnes.

Kor Artig - et kor for hele mennesket

Kor Artig er et kor for hele mennesket med deltakere fra hele byen. Koret øver i og er tilknyttet Hoeggen kirke. 2019 ble nok et suksessrikt år for det sprudlende koret, og nye medlemmer gjør at de nå er over 30 sangere. Koret er en del av et levende kormiljø i nye Nidelven menighet. I 2019 gledet koret

publikum under flere gudstjenester og konserter, blant annet i Sverresborg Kirkesenter, Tiller kirke, Nidarosdomen, Ranheim kirke, Hoeggen kirke og Vår Frue kirke. Fra korrekkene er det rekruttert tre medlemmer i forskjellige gudstjenestegrupper og en førsteklases trommis.

Kor Artig under konserten i Vår Frue kirke. Foto: Trygve Thorsen

Gudstjeneste med fuzz, røyk og ørepropper

Det var den ene gangen i året at det ble delt ut ørepropper ved inngangen til Kolstad kirke. Nesten 200 hadde denne søndagskvelden i slutten av oktober funnet veien til et kirkerom innhyllet i røyk og farget lys – og salmer i tung innpakning.

Rockegudstjenesten i Kolstad kirke har blitt en årvisst og populær tradisjon. Ung og gammel, og ikke minst mange av områdetets konfirmanter var på plass i benkene søndag 27. oktober.

Rockemusikken var rammen om salmer og liturgi denne kvelden. Et ungdomsband fra Byneset og Heimdal bidro med preludium, meditasjonsmusikk og et dundrende postludium. Husband og forsangere ledet allsangen. Menigheten fikk være med i salmer som «Kristus er verdens lys» og «O store Gud» – i en ganske annen musikkdrakt enn vanlig.

– Dette er en av flere gudstjenester som vi gjennom året gir en annerledes profil. Vi vil at menigheten skal kjenne igjen både liturgi og salmer,

Det var fullt trøkk under rockegudstjenesten i Kolstad kirke. Husbandet, under ledelse av trosopplæringskoordinator Bjørn-Olav Berg (t.v), ledet menighetssangen under rockegudstjenesten i Kolstad kirke. Foto: Olav Leistad Hove

men vi håper at en mer rocka innpakning kan fenge enda flere, sier trosopplæringskoordinator Bjørn-Olav Berg.

Drop in-vigsel på Sverresborg

I samarbeid med Sverresborg Trøndelag Folkemuseum inviterte Sverresborg menighet til drop-in-vielser på museet i juni. På fire timer ble nitten par

viet på Sverresborg folkemuseum. Gjennom mange år har Sverresborg menighet og museum samarbeidet på mange og ulike arrangement, og i juni fant de

Fra venstre: Berit Kappelrud (borgerlig vigsler i Trondheim), Aud Singstad (menighetsforvalter i Sverresborg), Ingrid Smalås (kantor i Sverresborg), Malin Haltbrekke Søreide (Sverresborg Trøndelag folkemuseum), Tor Singasaas (biskop emeritus), Nils Åge Aune (prost), Ranveig Dahle Svanholm (kapellan i Nidelven) og Silje Kristin Meisal (sokneprest i Sverresborg). Foto: Dino Makridis

sammen ut at de hadde lyst til å slå et slag for kjærligheten!

Mange synes vielser og bryllup er en kostbar affære, som krever mye planlegging og avgjørelser.

Med drop in-vielser ønsker man å gjøre vielser

tilgjengelig, kostnadsfritt og så enkelt som mulig. Sverresborg museum er en folkepark, en storstue for alle, og både menigheten og museet ønsker å gjøre dette til en tradisjon i årene fremover.

Messe med dypdykk

I Tempe kirke samles vi en søndag kveld i måneden til Messe med dypdykk. Spesielt med denne formen for gudstjeneste er at prekenen går i dybden på et spesielt tema fra vår kristne tro og tradisjon. Noen

ganger har vi også gjestepredikanter. Messen avsluttes med nattverd og et felles kveldsmåltid for dem som ønsker å delta på det.

Fusion – Byneset og Leinstrand ungdomsklubb

Fusion er en klubb, i menighetens regi, for ungdom fra 8. trinn og oppover. Hver andre fredag samles 40–80 ungdommer på Berg bedehus på Byneset til en kveld med sosialt samvær, lek og spill og andakt. Økonomisk støtte fra Trondheim kommune gjør det mulig å kunne tilby gratis pizza og hjemmebakt hver gang.

Dette er et lavterskeltilbud, og et svært populært møtested for ungdom fra Byneset og Leinstrand i alderen 13–18 år. Klubben drives av flere av de ansatte i menigheten sammen med mange frivillige unge og voksne. Vi har også et nært samarbeid med både Natteravnene på bygda, skolen og politiets forebyggende gruppe.

Ungdommene trives i ungdomsklubben Fusion.

Foto: Bjørn Olav Berg

Pasjonsspillet i Byneset kirke

Pasjonsspillet er blitt en tradisjon. Med profesjonelle instruktører og amatørskuespillere fra Byneset, Leinstrand og omegn har dette blitt fremført regelmessig siden 2010, og senest i 2019. Dette er en anledning til å jobbe med påskebudskapet på en helt spesiell måte, og å gi tilhørerne en opplevelse utover bare å høre fortellingene lest.

Foto: Karon J. Teige Wanvik

Nytt 18-stemmers orgel i Tiller

Kåre Nordstoga spilte innvielseskoncert søndag 12. mai. 18 år er gått siden innsamlingsarbeidet for nytt orgel startet. Menighetens orgelkomite samlet inn over 760 000 kr, dvs. ca. 20 % av kjøpesummen.

Opprinnelig var planen å bygge et helt nytt orgel. Vi har i stedet fått et orgel med ganske mye brukt materiale. I 2009 skulle orgelet i Hospitalskirken tas ned da de skulle gjenreise kirkens gamle orgel fra 1841. I samme tidsrom ble det installert digitalt orgel i Leinstrand. Vi fikk med det tilgang til orgelpiper som kunne brukes om igjen. Vi overtok alt vederlagsfritt og orglene ble tatt ned på dugnad og lagret, delvis på galleriet i Tiller. Planen var å bruke vindladene fra Hospitalskirkens orgel og piper fra begge orglene.

I denne perioden la kantor Øyvind Kåre Pettersen ned et stort arbeid for oss i Tiller. Han hadde mye kontakt med flere orgelbyggere for å rådføre seg om hvilke muligheter vi hadde for gjenbruk. Han var også med på alle dugnadene og stilte mye av sin tid disponibel for oss. Kirkelig fellestråd fikk overlevert et par forslag til løsninger som er veldig likt det orgelet vi til slutt valgte å bygge.

Kirkevergen engasjerte Bjørn Boysen og Kåre Nordstoga som konsulenter. Etter anbudsutlysning ble orgelbygger Ryde & Berg fra Fredrikstad valgt.

Det er alltid spennende å sette sammen piper fra flere orgler. I Tiller har resultatet blitt svært vellykket. Takk til alle involverte!

Det nye orgelet i Tiller kirke er bygget på gjenbruk av andre orgler, og fremstår praktfullt. Kantor Øyvind Kåre Pettersen la det mye arbeid for å rådføre seg om hvilke gjenbruksmuligheter som kunne benyttes i restaureringen. Foto: Knut Inge Klock.

Sommertweens og Tweens

Tweens er et tilbud til barn på mellomtrinnet og arrangeres både på Sverresborg og på Tiller. Tweens i regi av Tiller menighet, er en klubb for barn og unge i 4.–8. trinn, og holder til på KVT skole annenhver fredag ettermiddag/kveld. På klubbkveldene kan man velge mellom ulike aktiviteter i den store flotte hallen, eller ulike kreative varianter som dans, kreativt verksted, teater og baking. Etter aktiviteten den første timen er det andakt som etterfølges av kiosk og brettspill. Klubben har vært godt besøkt i hele 2019. 50 til 70 barn har kommet hver gang, så her har det vært full fart! Tweens er et samarbeid mellom Tiller menighet og Trondheim frikirke.

SommerTweens skal i årene fremover bli et byomfattende tiltak med samlinger på flere ulike byområder i Trondheim for å gi et tilbud til enda flere tweens. Alle foto: Inger Helen Halsen

MiniKrybba Tweens holder til på Sverresborg og er for barn i 5.–7.trinn, vanligvis hver onsdag rett etter skoletid. De fleste er elever ved Nyborg skole, men det er også noen fra Åsveien skole. Tweens på Sverresborg har omtrent 50 medlemmer, og hver uke er det stort sett et antall på mellom 40-60 barn som møtes og har det gøy! Arbeidet drives av menighetspedagog og frivillige. MiniKrybba Tweens er en del av Norges KFUK-KFUMs arbeid med barn og unge. De startet opp høsten 2018 og har vært medlemmer i KM siden 2019.

Glimt fra kreativt verksted og baking:

Digitale konfirmanter

Ranheim og Charlottenlund menigheter tilbød for første gang et helt nytt konfirmasjonstilbud: uRed.

uRed står for ungdomsredaksjonen, og gruppen bruker ulike medieformer til å tilnærme seg de forskjellige temaene i konfirmasjonsforberedelsene. Gruppen bruker arbeidet til å utvide menighetenes aktivitet i sosiale medier, og menighetens synlighet på nett.

I november var gruppen på Sverige-tur, der de møtte uRed Vantör, som er ungdomsredaksjonen til Vantör menighet utenfor Stockholm. Det ble starten på et vennskap og samarbeid som blant annet

resulterte i felles adventskalender der en liten film ble sluppet på instagram hver dag i adventstiden.

– Målet med konfirmanntgruppen er også at de etter endt konfirmanntid ønsker å fortsette redaksjonsarbeidet, og at vi både gjennom konfirmanntiden og etter konfirmanntiden øker nærheten til våre medlemmer, samt at arbeidet bidrar til større oppslutning til våre tiltak som en effekt av økt synlighet i mediebildet, sier menighetspedagog og initiativtaker, Marie Hauge.

uRed-konfirmanntene ved Ranheim og Charlottenlund menigheter. Foto: Marie Hauge

- Å formidle sorg til barn, kan være vanskelig med ord

– At noen dør og at vi sørger, er noe vi sjelden snakker med barn om. Derfor begynte jeg å arbeide med dette temaet.

Det sier Annicke Gill Haukås i Teater Uno, som i flere år har besøkt Lademoen kirke i forbindelse med dukketeaterstykket «Farvel, Herr Muffin», basert på boken med samme tittel av Ulf Nilsson og Anna Clara Tidholm.

Den handler om marsvinet Muffin, som blir syk og dør. I forestillingen ser han tilbake på livet sitt. Hun opplever at temaet betyr noe for barn.

Barnehagebarn fra hele Trondheim har sett Annicke Gill Haukås sin fremføring av dukketeaterstykket Farvel, Herr Muffin. Foto: Karina Lein

– På en måte blir det veldig nært for dem. Samtidig, i og med at det er et dyr som dør, blir det ikke så tung sorg som når et menneske dør, sier Haukås.

Lagt lokk på sorgen

I «Farvel, Herr Muffin» gjenopplever marsvinet de gode stundene i livet, med kona og de seks lodne barna sine. I tillegg skildrer forestillingen hvor fint han har hatt det sammen med den lille jenta som

Annicke Gill Haukås sin fremføring av dukketeaterstykket «Farvel, Herr Muffin» er sett av hundrevis av barn i Trondheim. Foto: Karina Lein

ier ham. Hun har underveis opplevd at det har kommet barn som har sørget over tapet av foreldre.

– De har vært veldig glad for å se forestillingen, fordi det har gitt dem en god følelse av at de selv har opplevd det som skildres, uten at det virker opprørende, sier Haukås.

Hun har også opplevd at det har vært barn til stede som har lagt lokk på sorgen. En gang kom det ifølge Haukås en gutt som hadde mistet faren året før. Gutten hadde helt sluttet å snakke om faren.

– Etter forestillingen gråt han noe helt forferdelig. Moren var til stede, og det viste seg at det var akkurat dette han trengte for å føle at han kunne snakke om faren, og om sorgen over at han var død. Hele familien rundt gutten uttrykte at de opplevde dette som godt, at han nå endelig åpnet seg, forteller Haukås.

Ingen redsel for døden

Forestillingen viser også hvordan man kan jobbe med sorgen. Den tar for seg ritualene rundt døden, for eksempel ved at Herr Muffin blir lagt på en bære

og får med seg de tingene i graven han er mest glad i.

I «Farvel, Herr Muffin» uttrykkes ingen redsel for døden.

– Nei, den lille piken skriver brev til ham der hun skriver at nå vet du mer enn oss, Muffin, om hva som skjer når vi dør. Og det er jo en sannhet i det, enten kommer man til et sted der man opplever glede og lykke, eller så til et sted der man bare får hvile og sove, og det er også greit, smiler Haukås.

Herr Muffin og hans elskede marsvinkone. Foto: Karina Lein

I 2019 har fokuset vært på stabil og god faglig drift av våre gravplasser, slik at gravplassene i Trondheim skal oppleves som et verdig sted å besøke. Den ordinære driften med gravlegging og urnenedsetting gjennomføres med godt kvalifiserte medarbeidere. Dette kommer frem gjennom meget lite avvik og gode tilbakemeldinger fra publikum.

Forskning og utvikling

Kirkelig fellesråd i Trondheim er involvert i to forskningsprosjekter som dreier seg om biologisk omdanning. I mange områder i Norge er det utfordringer med kistegravlegging som følge av grunnforhold og for langsom omdanning. Dette fører til arealutfordringer, spesielt i de store byene. Det er fortsatt mange ubesvarte spørsmål, som for eksempel hvilke masser som skal benyttes på nye gravplasser og hvordan gjenbruke eksisterende gravplasser med dårlig omdanning.

I samarbeid med SINTEF ble det utført en litteraturstudie som kartlegger hva som finnes av forskning på området, og ut fra funn i denne studien gjennomføres nå et forprosjekt som skal ende opp med en rapport medio 2020.

I samarbeid med Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), KA, Gravplassrådgiveren i departementet og flere forvaltninger i Norge, er vi med i et prosjekt som heter «Egnet jord for kistegravlegging». Dette er et prosjekt hvis mål er å ende opp med en standard for gravmasser som kan brukes over hele landet ved nybygging av gravplasser. Ut fra kartlegging og forsøk skal prosjektet ende opp med et hovedprosjekt og en sluttrapport i slutten av 2021. Trondheim er aktivt med i dette arbeidet, sammen med de andre storbyene i Norge.

Verneplan for gravplassene i Trondheim

I 2019 ble det i samarbeid med to studenter utarbeidet et forslag til verneplan for gravplassene i Trondheim. Dette er to studenter som i tillegg til studiene var engasjert med sommerjobb i Kirkelig fellesråd i Trondheim. De leverte et meget godt

utkast til verneplan som ble presentert i fellesrådet. Dette la grunnlag for vedtaket om videre arbeid med ferdigstilling av en verneplan. Det videre arbeidet blir å etablere en arbeidsgruppe som består av eksterne og interne fagpersoner. De skal gjennom prosess etablere standardkriterier som skal oppfylles for at vern skal gjennomføres.

Avfallsortering og kompostering

Vi har så langt benyttet innsamling av to fraksjoner avfall ute på våre gravplasser. Dette er restavfall og kompost. Med våre 21 gravplasser i Trondheim blir det en del transport i forbindelse med avfallshåndtering og enkelte løsninger er manuelle. Det er utfordringer med større kasser, som medfører vått

Det nye avfallssystemet er et nytt miljøtiltak som reduserer mengden transport av avfall. Her er gravplassarbeider Birger Oldervik ved Havstein kirkegård. Foto: Kjetil Aa

avfall og dermed dyrere levering av avfallet. I 2019 gikk vi til innkjøp av 16 nye avfallsbeholdere for restavfall. Dette er et finsk system som benytter standard plastdunker på 240 liter, er tilpasset universell utforming og har komprimering av restavfallet. Dette systemet komprimerer avfallet opptil fem ganger, og gir beskjed når beholderne er fulle. Dette skal kunne redusere transporten for tømning med fire til fem ganger og redusere CO₂-utslipp.

På Lademoen gravlund er det egenprodusering av matjord, og på Tiller er det investert i en kompostreaktor som produserer kompost av planteavfall på bare to uker. Dette prosjektet reduserer kostnadene på utkjøring og deponering av kompostavfall og innkjøp av matjord. Oppsamlingen av kompost gjøres i containerflak ute på våre gravplasser og fraktes til Lademoen og Tiller etter behov.

Miljøfokus 2019

I tillegg til miljøeffekten som avfallssystemet og komposthåndteringen gir, er det også gjort tiltak på transportsiden. Vi har gradvis byttet ut verktøy med fossilt brennstoff til elektrisk. Dette vil fortsette fremover, da det er et økende marked for denne type verktøy. Vi har skaffet tre elektriske sykler med kasse foran og tre EL-mopeder med kasse foran. Disse benyttes meget aktivt til mange lettere oppgaver ute på våre gravplasser.

Fokuset på krematoriet har gitt ytterligere resultater når det gjelder oljeforbruk og CO₂.

Vi har i 2019 jobbet med en del forsøk for å se hva som er mulig for å fortsette den gode utviklingen med å redusere CO₂-utslippene. I 2019 er det oppnådd stabilisert gjennomsnitt på 21 liter olje per kremasjon, og hvis vi sammenligner med vårt

KfIT har et høyt miljøfokus og har kjøpt inn flere el-mopeder til gravlundene. Foto: Yngvil Bjellaanes

startpunkt i 2015 så har vi redusert utslippene med ca. 115 tonn CO₂. For å komme frem til ytterligere reduksjoner vil vi være avhengig av en miljøoppgradering av dagens styring av krematoriet og bedre utnyttelse av overskuddsenergien.

Kompetanseutvikling

Vi ble i 2019 godkjent som lærlingsbedrift av Fylkeskommunen i samarbeid med Senter for opplæring av anleggsgartnerfaget (SOA). Dette gjør at vi kan ansette lærlinger hvor SOA tar seg av det teoretiske og oppfølging av lærlingene, mens vi står for den praktiske opplæringen i grønt og grått. Vi har en pågående utdanning av en av våre anleggsgartnere som skal uteksamineres i vår som arborist.

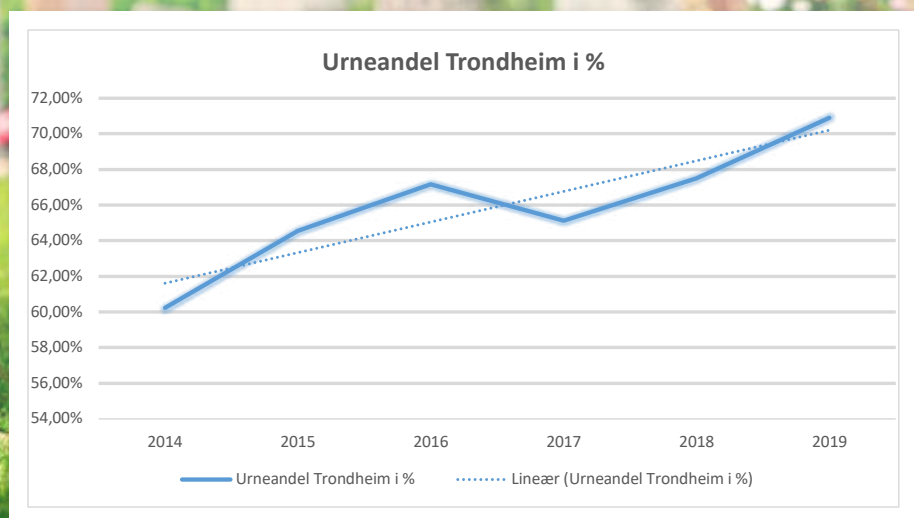
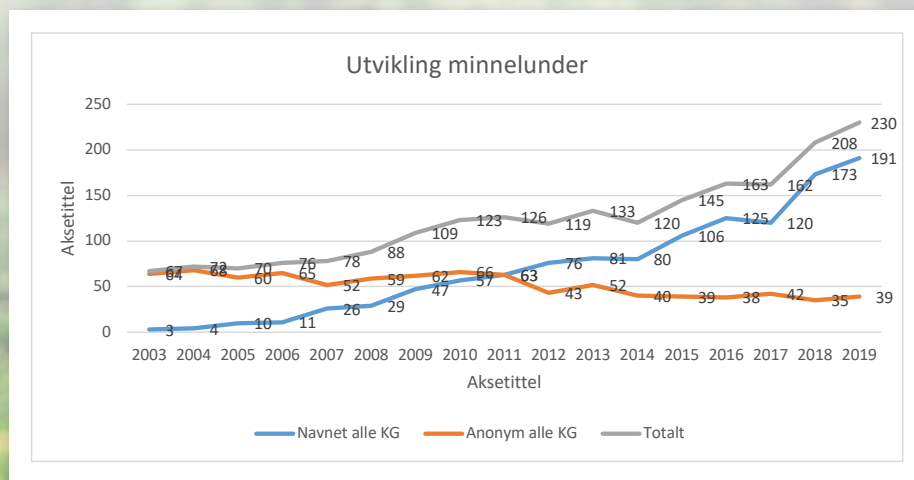
Kremasjonsandel og statistikk

Økningen av kremasjonsandelen i Trondheim har i 2019 passert en ny barriere på 70%. Grafen under

viser utviklingen de siste årene fra 2014 til 2019 på 70,8%.

Når det gjelder bruk av navnet minnelund så ser vi en gradvis økning. Minnelundene omtales på en god måte, og denne gravleggingsformen er tydelig noe som fenger familiene i større og større grad. Tilbakemeldingen vi får er at minnelundene og fasilitetene rundt, som er tilrettelagt med benker og beplantning, oppleves av folk som respektfulle og fredelige.

Vi tror også at mange er blitt mer bevisst på arealutfordringene i de fleste store byer, og flere ser på kremasjon som et godt alternativ til tradisjonell kistegravlegging. Vi ser at antallet som søker om askespredning er lavt i Trondheim, og det er kun en økning på ett tilfelle fra 2018. Tabellen under viser utvikling i bruk av minnelunder siden 2003.

Nøkkeltall – Gravplassforvaltningen i Trondheim	2018	2019
Døde i Trondheim registrert i KfiT	1159	1166
Herav kistenedsettelse	377	340
Herav urnenedsettelse (inkl. minnelund)	782	826
Kremasjonsandelen av døde i Trondheim	67,5%	70,8%
Utførte kremasjoner på Moholt krematorium	1182	1272
Urnedsettelse i minnelund (Totalt inkl. i anonym minnelund)	208 / 35	230 / 39
Askespredning	38	39
Herav kremasjon av ikke bosatte i Trondheim	429	446

Charlottenlund gravlund

Charlottenlund gravlund ble ferdigstilt i 2019. Området gravlunden er bygget i besto av jorder med en åkerholme midt i.

Åkerholmen er bevart, og i dette området skal det kun settes ned urner samlet i minnelunder. Tradisjonelle urne- og kistefelt er etablert ute på de omliggende områdene.

I tillegg er det i enkelte områder utenfor åkerholmen allerede satt opp gravsteiner. Dette er nytt i Trondheim, og disse kan benyttes ved at det blir satt på navneskilt etter hvert som gravene tas i bruk.

For å beskytte området er det anlagt hekker og skogfelt som vil dempe vinden. Når skogfeltene har vokst til, vil det bli åpnet for urnenedsettelse i skogfeltene.

Sammen med det nye driftsbygget fremstår Charlottenlund gravlund som et av Trondhjems flotteste anlegg og vil avhjelpe kapasiteten på østsiden av byen i mange år. Charlottenlund gravlund vil bli offisielt åpnet i juni 2020.

Nøkkeltall Charlottenlund gravlund:	2018
Kistegraver:	2400
Kistegraver for muslimer:	500
Urnegraver:	2500
Urnegraver i navnet minnelund:	1300
Urnegraver i anonym minnelund:	340

Charlottenlund Gravlund

Alle foto: Kjetil Aa

Avdeling Bygg og Eiendom (BE) skal bl.a. forvalte, drifte, vedlikeholde og utvikle videre alle kirker, kapeller og driftsgårder som KfiT administrerer. Dette er et arbeid som krever mange små og store tiltak, fra større reparasjoner og tilrettelegginger til standard renhold og mindre utbedringer. Og en del mer omfattende rehabiliteringer, ombygginger og utvidelser.

KfiT fikk tilskudd av Riksantikvaren til å installere automatisk slukke-anlegg i Byneset kirke. Valget falt på et konvensjonelt sprinkelanlegg for alle rommene i kirken. Foto: Yngvil Bjellaanes

Vi har de senere år hatt økende fokus på brannsyn og brannsikkerhet for våre bygg, spesielt kirkebyggene i Trondheim. I godt samarbeid med brann- og redningstjenesten ble det planlagt brannsyn over to år slik at halvparten ble utført i 2019 og resten skal utføres i 2020.

Avdelingen gjennomfører løpende et systematisk tilsyn og egenkontroll av alle bygg. På blant annet denne basis, gjennomførte tilstandsanalyser og innrapporteringer fra menighetene blir tiltak prioritert.

Vi har over en periode foretatt en gjennomgang av hovedtavlene i kirkebyggene. Dette for å oppgradere kvalitet på tavlene, men også for forsterkning av strømmettet i byggene. Oppgradering av utvendig belysning, utskifting av lyspærer til Led, oppgradering av alarmsystemer (innbrudd, brannalarm) og lynvernanlegg er foretatt ved flere bygg. Mobilnettet beregnet for våre alarmer har blitt oppgradert på alle våre 34 linjer. Vi har nå et nytt system som har full støtte på 4G mobillinje på alle alarmsendere.

Alle serviceavtalene er gjennomgått for oppfølging og utførende istandsetting, dette gjelder service på heiser, porter, kjøleanlegg, befukter til orgel, sentral driftskontroll, ringeanlegg, styringsanlegg for kirkeklokkene, låser og beslag, nøkkelsystemer, ventilasjon varmeanlegg og varmepumper, og det har blitt skiftet noen kjøleanlegg.

Oppgradering av mikrofon og høyttaleranlegg er noe som stadig må kompletteres. Det er montert nøkkelsafer og brannsentraler på de fleste kirkebygg. Gjennomgang av fjernvarmeanlegg for utskifting og utbedring er foretatt. En del kirkebygg har i løpet av året fått nye knefall av skinn, det er meningen å få til en gjennomgang av alle knefall i kirkene i løpet av 2020. Det er foretatt en gjennomgang med rydding på loft og kjellere i kirkene, dette arbeidet vil fortsette i 2020.

Endringer og tilpassinger til kirkebyggene blir gjort hele året, bl.a. også med tanke på universell utforming.

Med de budsjettmidler vi har hatt tilgjengelig, samt kontinuerlig oppfølging av drift, vedlikehold og rehabilitering, har vi klart å opprettholde en god kontinuitet og verdisikring av bygningsmassen. Vi vil fortsette det målrettede arbeidet med å ivareta den positive utviklingen og komme på en bedre tilstandsgrad.

Investering

Flere større og mindre tiltak ble gjennomført. Det mest omfattende investeringsprosjektet i 2019 var slutføringen av ny gravlund på Charlottenlund.

Kirkelig fellesråd i Trondheim fikk også tilskudd av Riksantikvaren til å installere automatisk sløkkanlegg i Byneset kirke. Flere løsninger ble vurdert og valget ble tilslutt et konvensjonelt sprinkleranlegg for alle rom i kirka. I tillegg er det montert utvendig sløkking på våpenhus og prestesakristi. Arbeidene har også medført bygningsmessige arbeider, som blikkenslagerarbeider, tømmer og malerarbeider

Nytt sprinkleranlegg i Byneset kirke. Foto: Yngvil Bjellaanes

KfIT har under gjennomføringen hatt fokus på at kirka er en middelalderkirke fra 1100-tallet og det har vært et tett og godt samarbeid med Riksantikvaren. For å ta vare på de kulturhistoriske verdiene har arbeidene blitt utført med respekt og varsomhet.

Oppgradering av personallokalene på Tilfredshet gravlund ble slutført, samt rehabiliteringstiltak i Vår Frue kirke ble oppstartet. Rehabilitering av flere orgler ble slutført. Rehabilitering/oppgradering av orgler har vi på en løpende plan. Vi startet arbeidet med oppgradering av Hoeggen kirke i forbindelse med at Nidelven menighet ble dannet, med behov for oppgradering og større kontorkapasitet.

Ny Charlottenlund kirke er besluttet av Fellesrådet, med foretrukket plassering på Stokkbekken. Dette blir en hovedkirke (største kirke) for nye Ranheim og Charlottenlund menighet i tråd med menighetens strategiplan. Ranheim kirke vil fortsatt være i aktiv bruk. Dagens Charlottenlund kirke blir en del av finansieringen av den nye kirka. Etter omfattende dialog med kommunen er det nå igangsatt et arbeid med ny regulering av Stokkbekken, et område som er i kommunens eie, med målsetting bl.a. å regulere inn ei kirketomt. Dette skjer i samarbeid med Fellesrådet, men også med andre interessenter i kommunen. Reguleringsplan forventes ferdigstilt høsten 2021. Fellesrådet vil fortsette et nært samarbeid med menigheten om utvikling av den nye kirka.

Digitalisering – digitalt år

Økt digitalisering og forenkling av administrative tjenester er et sentralt element i Kirkelig fellestråds mål- og strategiplan. I strategiplanen er det også nedfelt at Kirkelig fellestråd skal delta i utvikling av kirkens felles IKT-løsninger, slik at våre fremtidige løsninger støtter mål, strategier og kjerneprosesser innenfor kirkelige handlinger, medlemshåndtering, opplæring, diakoni og kultur. Flere fra ledergruppen i fellestrådet deltar med dette som grunnlag aktivt som faste deltakere på de sentrale IKT utviklingsarenaer i Den norske kirke både for å påvirke løsninger og for å bidra med kompetanse og erfaringer fra Trondheim i utviklingen av fellesløsninger.

I evalueringsrapporten som PwC laget høsten 2018, ble det konkludert med at fellestrådet har et uforløst potensiale for å ta ut effekt av IT-investeringer som er gjort de siste årene samt at evalueringen også synliggjorde behov for å øke hele virksomhetens digitale modenhet. Det ble foreslått flere tiltak, som systematisk opplæring, standardisering av funksjoner, roller og oppgaver samt lage en digitaliseringsstrategi som tar inn over seg hvor digital moden organisasjonen egentlig er.

Kirkelig fellestråds ledergruppe gjennomførte en måling av digital modenhet etter en modell som er utarbeidet av Difi (Direktoratet for forvaltning og IKT). Resultatet av modenhetsvurderingen gjennomført i november 2019, viser at vi som virksomheten ligger likt med annen offentlig virksomhet i Norge.

Ledergruppen gjennomførte flere oppgaver for å komme frem til hvor vi står i dag og hvor vi ønsker å være.

Resultatet av denne øvelsen samsvarer godt med opplevelsen av digital modenhet; med forholdsvis lav digitaliseringsgrad og modenhet i dag, mens mål/intensjon for neste fireårs periode er mer automatisering, brukerdrevet og transformerte tjenester.

Dette resultatet er også helt i tråd med undersøkelser gjort i andre offentlige virksomheter.

For å nå mål/intensjon om å ligge på et økt modenhetsnivå om fire år kreves systematisk og målrettet

Foto: Jo Szczepanska/Unsplash

arbeid, prioritering samt en tydelig og synlig ledelse. Digital transformasjon vil også kreve samhandling med andre i utvikling av felles løsninger for kirken, og evt. andre offentlige instanser/løsninger. Det ble derfor besluttet å bruke 2020 som et digitalt år med felles satsing på digital utvikling og øke digital modenhet.

De vesentligste punktene på tiltakslista er å heve ansattes digitale kompetanse og ferdigheter samt å fortsette arbeidet med å digitalisere tjenester og arbeidsprosesser. Et vesentlig moment i det siste er standardisering og brukermidvirkning.

Mål og strategiplan

Mål og strategiplan for perioden 2018–2021 er en videreføring av planen for perioden 2014–2017. Vi har og har hatt et ambisiøst mål om å øke tilslutningen til kirkelivet i Trondheim.

Vi erfarer kompleksiteten i den kirkelige organiseringen når mangfoldet av beslutninger og utviklings tiltak skal realiseres. Av mange årsaker utfordres vi fortsatt på å «stå sammen om» nye tiltak som antas å gjøre kirka mer relevant for nye grupper av befolkningen.

Mål- og strategidokumentet fremstiller først og fremst strategiske prosesser Kirkelig fellestråd i Trondheim vil prioritere i kommende periode for utvikling og implementering av nye tiltak lettere lar seg realisere.

Visjon

Den norske kirke i Trondheim skal være en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke.

Verdiplattform

Den norske kirke i Trondheim er – og skal være – tydelig og relevant, og med basis i vår felles tro formidle evangeliet. Videre være en aktiv samfunns- og kulturaktør. Vi skal være tilstede der folk lever og bor. Vi skal tilby fellesskap og være en engasjert samfunnsaktør gjennom gudstjenester og kirkelige handlinger, trosopplæring, kirkemusikk, diakoni og andre aktiviteter. Den norske kirke i Trondheim skal kjennetegnes av samarbeidsvilje og solidaritet i og mellom menighetene og i og med det samfunnet vi er en del av.

Overordnet mål

Kirkelig fellestråd i Trondheim (KfiT) skal styrke menighetene i Trondheim i arbeidet med å virkeliggjøre visjonen

Kirkelig fellestråd i Trondheim skal:

- Være en pådriver i samarbeidet i og mellom menighetene, mellom KfiT og soknene og mellom arbeidsgiverlinjene i kirken
- Støtte og legge til rette for at menighetene kan være bekjennende, åpne, tjenende og misjonerende menigheter
- Arbeide for en bærekraftig drift som i stadig sterkere grad tar vare på miljø og klima
- Arbeide for å styrke organiseringen, økonomien, kvaliteten, effektiviteten og arbeidsmiljøet i lokalmenighetene
- Sørge for en verdig forvaltning av kirkebygg og gravplasser i Trondheim
- Styrke Trondheim som kirkelig tyngdepunkt

Miljøfokus

Fellestrådet har bedt om et fornyet og bredere fokus på miljøtiltak i virksomheten. I 2020 vil kirkevergen sette i gang flere tiltak over et relativt bredt

spekter – her nevnes universell utforming, transport, avfallshåndtering, fortsatt modernisering av krematoriet, ulike tiltak på gravplassene, bruk av bygg og oppvarming for å nevne noe.

Bygg og eiendomsavdelingen har leaset tre el-biler som både brukes av avdelingens ansatte på deres daglige oppdrag til bygg og anlegg samt andre ansatte til ulike møtepunkter rundt i kommunen. Gravplassforvaltningen arbeider kontinuerlig med ulike miljøtiltak herunder avfallssortering, kompostering og gjenbruk av kistegraver. Avdelingen prioriterer innkjøp av elektriske verktøy og kjøretøy der det er hensiktsmessig. Papp og papir samles inn og tas hånd om med henblikk på resirkulering. Farlig avfall behandles i tråd med offentlige retningslinjer. Vi er ikke kjent med at KfiTs virksomhet fører til forurensning av det ytre miljø.

Ansatte og årsverk

I desember 2019 var det registrert 163 fast ansatte (139,5 årsverk) i Kirkelig fellestråd i Trondheim. I tillegg kommer rundt 18 årsverk på timelønte; sesongarbeidere kirkegård, vakter og timevikarer i menighet og overtidstimer. Dessuten er det om lag tre årsverk (fast ansatte) når det gjelder ansatte med menighetsrådene som arbeidsgiver. Vi arbeider aktivt for likestilling mellom kjønnene. Ansattetallene viser en tilnærmet jevn fordeling av kvinner og menn i virksomheten sett under ett.

Lokaler, anlegg, HMS-arbeid og sykefravær

Det er ikke innrapportert arbeidsuhell med alvorlige skader i KfiT i løpet av året. Det er heller ikke kommet meldinger fra verneombudene om brudd på sikkerhetsrutiner eller andre hendelser vedrørende helse, miljø og sikkerhet gjeldende for de ansatte.

Høsten 2018 gjennomførte Arbeidstilsynet et tilsyn ved Byåsen menighet. Kommentarene fra tilsynet vil bli fulgt opp i løpet av 2020.

Arbeidsmiljøutvalget har hatt regelmessig møtevirksomhet. Sykefraværet for 2019 er summert for alle enheter til 7,2 %. Fraværprosenten inkluderer ikke fødselspermisjoner eller fravær grunnet syke barn etc. Virksomhetens måltall er 5 %.

Økonomi og økonomisk resultat

Netto drifts- og finansutgifter i 2019 viser et positivt resultat på 2,2 millioner kroner, som tilsvarer 1,3% av total omsetning (netto inntekter) for 2019. Totale netto driftsutgifter i 2019 var 167,8 millioner kroner. Driftsregnskapet for 2018 viser at drift og aktiviteter er gjennomført iht. vedtatt plan og budsjett.

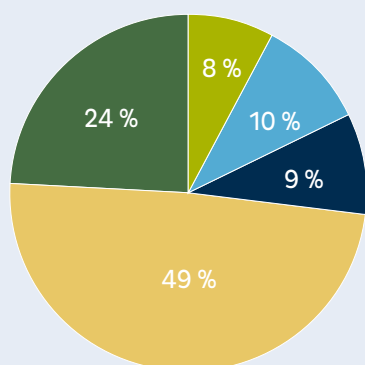
Kirkelig fellestråd har bevilgninger fra Trondheim kommune som den viktigste inntektskilden for drift av kirke/menighet, administrasjon og gravplasser. Kommunalt tilskudd utgjør ca. 65,5 % av netto driftsinntekter i 2019.

Gravplassområdet har i tillegg inntekter gjennom festeavgifter for gravsteder, utleieforhold og tjenester ovenfor utenbysboende og for stell av graver.

For området Tro, Kultur og Samfunn (kirke og menighet) tilkommer statlige tilskudd til trosopplæring samt enkelte diakon- og kateketstillinger. Utleie av kirkene til konserter og arrangement med mere gir også inntekter.

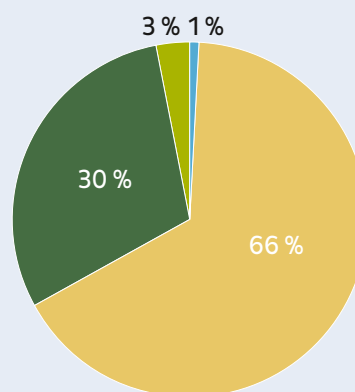
Totalt er det gjennomført **investeringer i anleggsmiddel** for 46,5 millioner kroner i 2019, hvorav 11 millioner er investert i kirkebygg, 34,3 millioner på gravplassområdet, og 0,9 millioner til anskaffelse av nytt økonomisystem. Investeringkostnadene er finansiert med tilskudd fra Trondheim kommune og mva-refusjoner, i tillegg har vi i 2019 et tilskudd fra riksantikvaren og salgsinntekt (anleggsmaskiner) på til sammen 1,275 millioner.

Aktivitet og driftskostnader for 2019
fordelt på avdelinger

- Kirkeliv – Tro, kultur og samfunn 49 %
- Gravplass og krematorium 24 %
- Bygg og eiendom 10 %
- Økonomi og administrasjon inkl. IKT 9 %
- Kirkeverge, Fellestråd 8 %

Netto driftskostnader for 2019
fordelt på ulike kostnadstyper

- Lønn og sosiale kostnader 66 %
- Kjøp av varer og tjenester 30 %
- Refusjon og tilskudd 3 %
- Finansutgifter 1 %

Representanter i Kirkelig fellesråd 2019

Svein Willy Danielsen – leder

Jan Olav Straume – nestleder

Menighet/Virksomhet

Representant

Bakklandet	Hilde Hov Lauritzen
Berg	Liss-Tone Bakkehaug
Bratsberg	Trygve Rødsten
Byneset	Siv-Mari Forsmark
Byåsen	John Stene
Charlottenlund	Anita Kathrine Olsen
Heimdal	Olav Johannes Nilsen
Hoeggen	Eivind Rindal
Ilen	Britt-Inger Volden
Kolstad	Runar Martin Walderhaug
Lade	Kristin Kjøseth Johansen
Lademoen	Jan Olav Straume
Leinstrand	Jon Rokseth
Nidaros domkirke og Vår Frue	Kari Bach Henningsen
Ranheim	Jan-Erik Kosberg
Strinda	Kristian Steinnes
Strindheim	Bente Anne Gro Dahl
Sverresborg	Ivar Selmer-Olsen
Tempe og Leira	Stein Bratseth
Tiller	Svein Willy Danielsen
Nidaros Biskops representant	Ragnhild Jepsen
Kommunens representant	Geirmund Lykke

Charlottenlund gravlund